

10. Про затвердження Інструкції про оперативно-розшукову діяльність в ОВС України : наказ МВС України від 17 лип. 2004 р. № 007. – К. : М-во внутр. справ України, 2004.

11. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

12. Шендрик В. В. Аналіз співвідношення понять «профілактика», «попередження», «припинення» та «запобігання» злочинів [Електронний ресурс] / В. В. Шендрик, І. О. Крепаков // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 1129–1139. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11svtzz.pdf>.

13. Лекарь А. Г. Основы организации предотвращения преступлений органами внутренних дел : учеб. пособие / А. Г. Лекарь. – Ташкент : ТВШ МВД СССР, 1988. – 44 с.

14. Мартиненко О. А. Злочини серед працівників ОВС України: їх детермінація та попередження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. А. Мартиненко. – Х., 2007. – 36 с.

Надійшла до редколегії 02.09.2011

ШЕНДРИК В. В. ПРЕДМЕТ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рассмотрены проблемные вопросы понятия предмета предупреждения преступления оперативными подразделениями органами внутренних дел; сформулировано авторское понятие предмета оперативно-розыскного предупреждения преступлений.

SHENDRYK V. THE SUBJECT OF CRIME PREVENTION IN OPERATIONAL AND INVESTIGATIVE ACTIVITY

Some issues of crime prevention's notion by operative divisions of internal affairs agencies are researched; the author's definition of the subject of crime prevention is formulated.

УДК 343.131.5

В. І. ТЕРЕМЕЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

навчально-наукового інституту права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХИСНИКОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРИ АПЕЛЯЦІЙНОМУ ОСКАРЖЕННІ ВИРОКУ

Розглянуто теоретичні та практичні проблеми реалізації захисником процесуальних повноважень при апеляційному оскарженні вироку. Досліджено обсяг і межі реалізації захисником права на апеляційне оскарження вироку. Розглянуто питання, пов'язані з колізією позицій захисника і його підзахисного, та запропоновано авторське бачення їх вирішення.

Конституція України в п. 8 ч. 3 ст. 129 передбачає право кожного на апеляційне оскарження судових рішень. У ст. 348 Кримінально-процесуального кодексу (далі – КПК) України наведено вичерпний перелік осіб, наділених правом подання апеляції. Лише в результаті діяльності цих суб'єктів оскарження виникає перевірка вироку судом апеляційної інстанції.

Найбільшим обсягом повноважень із апеляційного оскарження зі сторони захисту наділені засуджений та його захисник. Вони мають право оскаржити ухвалений вирок як у цілому, так і в будь-якій його частині. Водночас серед науковців й досі існують різноманітні погляди щодо обсягу реалізації захисником процесуальних повноважень, пов'язаних з оскарженням

вироку. Тому відсутність ґрунтовних досліджень даного питання, законодавча неврегульованість багатьох його аспектів, особливо на стадії апеляційного провадження, стало приводом до його вирішення в межах цієї статті.

Метою статті є аналіз проблем реалізації захисником процесуальних повноважень при апеляційному оскарженні вироку, а також формулювання відповідних висновків теоретичного характеру.

Захисник засудженого (виправданого) має право подати апеляцію в інтересах засудженого (виправданого), якщо останній після ухвалення та проголошення вироку не відмовився від захисника. При цьому апеляція може бути підготовлена захисником як на прохання

засудженого (виправданого), так і за власною ініціативою, але за усним погодженням із засудженим (виправданим).

Захисник наділений правом на оскарження вироку в повному обсязі й за будь-яких підстав, включаючи доведеність обвинувачення, кваліфікацію злочину та міру покарання. При оскарженні вироку він не пов'язаний своєю правовою позицією, якої дотримувався під час розгляду справи в суді першої інстанції, а, відповідно, й межами тих вимог і заяв, з якими він звертався до суду раніше, і може змінювати їх. До того ж захисник не зобов'язаний повідомляти суд про причини, що спонукали його змінити свою позицію. Водночас він може вимагати більше того, на чому спочатку наполягав, тільки б підставою його апеляції виступав майновий, моральний або інший інтерес засудженого (виправданого), порушений, на думку захисника, судом першої інстанції.

Право апеляційного оскарження для захисника, як і для всіх інших осіб, що беруть участь у справі, визначено законом у певних межах. У ст. 348 КПК України зазначено, що засуджений, його захисник мають право подати апеляцію лише у частині, що стосується інтересів засудженого. Порушення законних інтересів засудженого (виправданого) є єдиною умовою для того, щоб захисник мав право подати апеляцію. Тому ми не погоджуємося з думкою вчених, які вважають, що захисник має право оскаржити вирок у будь-якій його частині без жодних обмежень [1, с. 419; 2, с. 613]. Захисник не може просити в апеляції про погіршення становища свого підзахисного (наприклад про посилення призначеного судом покарання), оскільки це виходить за межі інтересів останнього, які охороняються законом.

Захисник засудженого (виправданого) має право оскаржити вирок тільки в інтересах особи, яку він захищає. Інтереси стосуються засудженого в тому випадку, коли прямо або опосередковано рішення і судження вступної, мотивувальної або резолютивної частин вироку мають значення для засудженого в правовому, фізичному, матеріальному або моральному аспекті [3, с. 45]. У судовій практиці вважається, що інтереси засудженого – це обґрунтованість засудження, правова кваліфікація злочину, призначене покарання, цивільний позов, судові витрати та інші обставини, від вирішення яких залежать його блага [4, с. 45]. Тому кожний вирок безпосередньо стосується самого засудженого і завжди має більш-менш важливі наслідки для нього. Однак у будь-якому випадку суддя

кожного разу на власний розсуд має визначитися щодо інтересів засудженого [3, с. 45].

Відомо, що КПК України не визнає наявність у кримінальному процесі особистих інтересів у захисника засудженого (виправданого) з погляду інтересу як об'єкта захисту. Він покликаний відстоювати і захищати права та законні інтереси засудженого (виправданого). Також засудженого (виправданого), його захисника пов'язують загальні процесуальні інтереси. Разом із тим, захисник, який зобов'язаний законом надавати своєму підзахисному необхідну юридичну допомогу (ч. 1 ст. 44 КПК України), є самостійним учасником кримінального процесу. Захисник бере участь у справі та здійснює передбачені законом дії незалежно від волі й бажання особи, законні інтереси якої він не тільки вправі, але й зобов'язаний відстоювати. У разі участі у справі декількох захисників кожен із них має самостійне право на оскарження вироку.

У деяких випадках під час подання апеляції виникають питання, пов'язані з колізією позицій захисника і його підзахисного. Під час вирішення подібних проблем, що виникають у судовій практиці, важливо підкреслити те, що відрізняє захисника і його підзахисного, становить специфіку процесуального становища кожного з них. Насамперед це питання про право захисника оскаржити в апеляційному порядку вирок суду, якщо проти цього заперечує засуджений (виправданий).

Ми погоджуємося з думкою тих учених-процесуалістів, котрі виходячи із завдань захисника у судочинстві вважають його самостійним суб'єктом кримінального процесу, який має право приймати рішення з будь-якого питання незалежно від згоди підзахисного [5, с. 12; 6, с. 64; 7, с. 111]. Неухильно відстоюючи права і законні інтереси засудженого (виправданого), захисник може мати самостійну позицію, іноді відмінну від позиції підзахисного, оскільки кожен із них має свої права й виконує свої обов'язки, хоча, зрозуміло, вони тісно пов'язані між собою, діють в одному напрямку, з'ясовуючи обставини, що виправдовують обвинуваченого або пом'якшують його покарання.

Під час вирішення питання, чи можливе апеляційне оскарження вироку захисником, коли проти цього заперечує підзахисний, необхідно виходити з конкретних умов й обставин кожного випадку.

Захисник може подати апеляцію від свого імені, але всупереч бажанню засудженого (виправданого), якщо: мотиви відмови підзахисного

від апеляційного оскарження вироку, на погляд захисника, є безпідставними [8, с. 40–41]; дійде висновку, що подання апеляції може поліпшити становище засудженого (наявність нових матеріалів, свідків тощо); для цього є достатні підстави, тобто коли вирок є незаконним або необґрунтованим; у нього є хоч би незначні підстави вважати, що його підзахисний себе обмовляє [7, с. 123; 9, с. 69] тощо. Ми підтримуємо позицію тих науковців, які вважають, що захисник не пов'язаний волею засудженого (виправданого) і може оскаржити вирок навіть у тих випадках, коли проти цього заперечує його підзахисний.

Таким чином, вирок щодо засудженого (виправданого) можуть бути оскаржені захисником і без його згоди, оскільки закон дозволяє подавати апеляцію виключно в інтересах засудженого (виправданого). У вирішенні питання щодо необхідності оскарження вироку захисник не може бути зв'язаний волею свого підзахисного так само, як і в питанні про необхідність реалізувати будь-яке інше надане йому процесуальне право. Принциповість позиції захисника в процесі виражається саме в тому, що він учиняє такі передбачені законом дії, які дійсно необхідні для захисту законних інтересів засудженого (виправданого). Самостійне становище захисника передбачає вибір власної тактики захисту, своєї позиції у справі й використання всіх зазначених у законі засобів і способів захисту [8, с. 41].

Разом з тим, захисник має ознайомити підзахисного зі своєю думкою щодо оскарження вироку. Слушною є позиція О. В. Острогляда, що у випадку небажання оскарження вироку підзахисним захисник, коли він вважає це за необхідне, повинен роз'яснити підзахисному негативні моменти відмови від оскарження; скласти апеляційну скаргу від свого імені та ознайомити з нею клієнта тощо [10, с. 9]. Доречною є й рекомендація І. І. Потеружі, що у випадку, коли підзахисний заперечує проти подання скарги на вирок, захисник має вказати на його право запросити іншого захисника, а якщо підзахисний після цього не відмовиться від його послуг, захисник може подати скаргу відповідно до своєї позиції [11, с. 39]. Захисник завжди має право оскаржити вирок від свого імені в інтересах підзахисного, якщо вважає, що оскарження вироку є засобом забезпечення прав останнього й служить активному здійсненню його права на захист у кримінальному судочинстві. Тому твердження А. Д. Бойкова щодо неетичності в даному випадку здійснення

адвокатом-захисником процесуальних дій усупереч чітко вираженій волі довірителя є непереконливим [12, с. 150].

Правильною слід вважати думку науковців про те, що відмова підзахисного від оскарження судового рішення у кримінальній справі необов'язкова для захисника, якщо ця відмова походить від неповнолітнього або від особи, яка через свої фізичні або психічні вади не може самостійно реалізувати своє право на захист [13, с. 91; 14, с. 91; 15, с. 19]. У таких випадках адвокат-захисник, якщо вважає, що скарга може принести користь підзахисному, не тільки вправі, але й зобов'язаний подати скаргу і підтримати її в судовому засіданні.

Якщо захисник без згоди засудженого (виправданого) або навіть усупереч його волі подав апеляцію, то згідно зі ст. 351 КПК України останній буде обов'язково про це повідомлений.

З моменту, коли засудженому (виправданому) стане відомо про подання такої апеляції, він при повній або частковій незгоді з деякими її положеннями має право відкликати апеляцію свого захисника (ч. 4 ст. 355 КПК України) або ж змінити деякі з викладених у ній вимог, запросивши для її перескладання нового захисника (ст. 46 і ч. 3 ст. 355 КПК України). Тому ми не підтримуємо висловлену в літературі пропозицію щодо необхідності отримання від підзахисного письмової заяви про небажання подавати апеляційну скаргу, в якій той має зазначити, що йому роз'яснено наслідки неподання скарги (на випадок виникнення сумніву в бездіяльності чи непрофесійності адвоката) [10, с. 9]. Також спірним вважаємо твердження Т. О. Шмарьової, що адвокат-захисник виконає свій обов'язок та застрахує себе від можливих претензій з боку клієнта, якщо складе від себе або від імені підзахисного апеляцію, надасть її останньому для ознайомлення та отримає від нього заяву про небажання подати скаргу у зв'язку з відмовою від реалізації права на апеляційне оскарження вироку [9, с. 69].

Засуджений (виправданий) має право відкликати апеляцію свого захисника, усунувши в такий спосіб привід для порушення апеляційного провадження, якщо немає інших апеляцій. Отже, виходить, що право засудженого (виправданого) відмовитися від захисника та його право відкликати апеляцію захисника є самостійними процесуальними правами, яких ототожнювати не можна. При цьому засуджений (виправданий) має право заявити, що скаргу захисника не відкликає, а бажає, щоб відбувся апеляційний розгляд справи за його скаргою.

Тому відмова від захисника не тягне автоматично і відкликання його апеляції, якщо засуджений її не відкликав [5, с. 11–12]. Але захисник у зв'язку із цим за власною ініціативою не може відмовитися від участі в процесі.

Зрештою, передбачаючи можливість погіршення становища засудженого (виправданого), захисник повинен утриматися від подання апеляції. Якщо захисник не вбачає підстав до оскарження вироку, оскільки дійшов висновку, що вирок є законним і обґрунтованим, а підзахисний із ним не погоджується, він зобов'язаний допомогти йому в складанні апеляції від його імені, оскільки захисник не має права відмовитися від захисту [6, с. 67; 16, с. 169]. Але в цій скарзі захисник викладає не свою позицію, не свої погляди, а позицію й погляди засудженого (виправданого), які він не поділяє, з якими він не згоден. Важливо зазначити, що подання захисником апеляції від свого імені є його правом, а допомога підзахисному у її складанні та (або) поданні, якщо останній наполягає на оскарженні від свого імені, – є його обов'язком, навіть якщо він не згоден із позицією, яку відстоює підзахисний. Подібну думку висловлює Т. В. Варфоломєєва [17, с. 135]. Отже, обов'язком захисника є надання допомоги засудженому (виправданому) у повній реалізації ним права на оскарження вироку як учасником процесу.

Помилковою слід вважати позицію деяких учених, які стверджують, що у випадку наполягання підзахисного на оскарженні, навіть якщо адвокат із цим не згоден, він зобов'язаний подати апеляційну скаргу [10, с. 9]. Обов'язок адвоката-захисника скласти й подати скаргу не означає обов'язок подати її від свого імені. Зобов'язати захисника підписати таку скаргу від свого імені означало б змусити його діяти всупереч своєму внутрішньому переконанню, що, зрозуміло, було б неправильним. В іншому випадку нескладання апеляції захисником необхідно розглядати як приховану відмову від захисту, нехтування своїми обов'язками, що неприпустимо відповідно до ч. 7 ст. 48 КПК України.

На захисника покладено обов'язок захисту законних інтересів підзахисного, якщо останній після ухвалення й проголошення вироку не відмовляється від нього (захисника). Захисник може сам визначити законні інтереси свого підзахисного навіть при небажанні або при нездатності останнього зробити це. Захисник як учасник кримінального процесу має обов'язки не лише перед підзахисним, а й перед правосу-

дям, помічником якого він є. Однак це не перетворює захисника на помічника суду в процесуальному значенні, оскільки, виконуючи односторонню функцію захисту, він об'єктивно сприяє правосуддю, але суб'єктивно не ставить перед собою таке завдання. При цьому враховується односторонній характер функцій захисника, що зобов'язує його діяти тільки в інтересах засудженого (виправданого), а не всупереч їм. Тому захисник, оскільки він здійснює захист прав і законних інтересів обвинуваченого, зобов'язаний за власною ініціативою оскаржити вирок, якщо, на його думку, порушено права та законні інтереси його підзахисного. Отже, ми не погоджуємося з Є. О. Центровим, який вважає, що «на думку суду, захисник і засуджений – це дві різних особи, і хоча вони й належать до сторони захисту, кожен із них має у справі свої інтереси» [18, с. 21].

Процесуальне становище захисника й особливості тих завдань, які він виконує при апеляційному оскарженні вироку, зобов'язують його зосередити зусилля для пошуків аргументів, спрямованих на захист законних прав та законних інтересів підзахисного. Все, що може свідчити на користь засудженого, повинно доводитися до відома апеляційної інстанції. Тому, на наш погляд, положення ч. 1 ст. 266 КПК України «захисник сприяє підсудному в здійсненні його прав і в захисті його законних інтересів» повинно поширюватися й на оскарження вироку в апеляційному порядку. На цьому етапі судочинства він також зобов'язаний використовувати всі зазначені в законі засоби і способи захисту з метою з'ясування обставин, що виправдовують засудженого або пом'якшують його відповідальність, та надавати йому необхідну юридичну допомогу (ч. 1 ст. 48 КПК України). При цьому немає значення, за призначенням або за згодою адвокат-захисник бере участь у справі, оскільки і в першому, і в другому випадку процесуальний статус захисника єдиний, а це обумовлює і єдність обов'язків, зокрема й на оскарження вироку. Стаття 7 Закону України «Про адвокатуру» також вимагає від адвоката-захисника при здійсненні своїх професійних обов'язків використовувати всі передбачені законом засоби захисту прав і законних інтересів громадян. Тому адвокат, який захищав у суді підсудного, на прохання останнього зобов'язаний скласти і подати апеляцію. Відмова підзахисному в такому випадку буде означати відмову від надання йому юридичної допомоги. Але такий обов'язок перед своїм підзахисним та кваліфікаційно-

дисциплінарною комісією адвокатури покладений тільки на адвоката-захисника. Щодо інших осіб, які допускаються за законом як захисники (ч. 2 ст. 44 КПК України), то вони мають право відмовитися не лише від оскарження вироку, але і взагалі від ведення захисту в будь-який момент провадження у справі [5, с. 12].

Отже, права захисника щодо оскарження вироку одночасно є і його обов'язками, причому обов'язками не лише професійними, а й процесуальними, що впливає з вимог закону. Саме це виділяє захисника в особливу групу суб'єктів оскарження.

Заслуговує також на увагу питання про межі оскарження вироку захисником.

Межі захисту, сутність захисної діяльності прямо залежать від змісту й обсягу обвинувачення. Межі права захисника на оскарження вироку визначаються ступенем його самостійності у провадженні кримінальної справи, виходячи з тих прав, якими він наділений законом [6, с. 65]. Процесуальні права надані захиснику для захисту законних інтересів підсудного й у межах, які необхідні для досягнення цієї мети. Тому реалізувати право на оскарження вироку захисник може, якщо були порушені інтереси підзахисного, й тільки в його інтересах. Підстави оскарження судового рішення захисником і засудженням однакові. Проте обсяг скарги захисника може не збігатися зі скаргою засудженого. Межі скарги захисника також не можна обмежувати межами скарги підзахисного. Захисник, який не згоден із позицією підзахисного, викладеного у його скарзі, має право подати скаргу від свого імені з викладенням у ній своєї позиції. КПК України не обмежує жодними умовами право захисника на оскарження вироку за винятком меж оскарження в інтересах свого підзахисного та відкликання своєї, а також зміни і доповнення апеляції захисника, який брав участь в розгляді справи судом першої інстанції (п. 1 ч. 1 ст. 348 і ч. 3 ст. 355 КПК України). І це зрозуміло, адже він є самостійним суб'єктом кримінально-процесуальної діяльності.

Кримінально-процесуальний закон не вимагає обов'язкової згоди засудженого (виправданого) в будь-якій формі на подання апеляції його захисником або законним представником. Однак, як правило, всі питання, пов'язані з оскарженням вироку погоджуються із засудженим (виправданим). Так, іноді на практиці деякі адвокати-захисники складають апеляцію від свого імені та ознайомлюють із її змістом підзахисного, а він власноручно на ній зазначає:

«Апеляцію захисника підтримую» та ставить свій підпис і дату [5, с. 12].

Якщо ж захисник захищав права й інтереси одночасно декількох засуджених (виправданих) в одному судовому засіданні, то він має право оскаржити вирок щодо всіх цих осіб. Закон не забороняє оскаржити вирок в апеляційному порядку одночасно декількома захисниками в інтересах однієї особи. У той же час за наявності суперечностей між інтересами засуджених (виправданих) захисник одного з них не може оскаржити вирок як захисник іншого. Це дає підстави зробити висновок про те, що закон допускає колізію між захисниками засуджених (виправданих), які мають суперечливі інтереси, оскільки забороняється здійснення однією особою захисту двох і більше підзахисних, між інтересами яких є суперечності (ч. 3 ст. 61 КПК України).

У судовій практиці виникло питання: чи вправі засуджений (виправданий), його захисник торкатися у своїй апеляції обставин, що викривають іншого засудженого (виправданого) у даній справі або обтяжують його покарання. Прямої відповіді на це закон не дає. Така необхідність виникає нерідко тоді, коли між інтересами засуджених (виправданих), їх захисників є суперечності.

Оскільки обвинувачення одного засудженого у скоєнні злочину в співучасті пов'язане з обвинуваченням інших співучасників (інакше б ці обвинувачення відповідно до ст. 26 КПК України не були об'єднані в одну справу), остільки апеляція засудженого, подана їм у своїх інтересах, може торкатися обставин справи щодо інших засуджених. Так, якщо інтереси двох засуджених у справі суперечливі, то один із них, для якого вирок виявився таким, що не повністю задовольнив його інтереси, у своїй апеляції неминуче буде оскаржувати вирок не тільки стосовно себе, але й щодо іншого засудженого, наприклад, буде стверджувати, що суд безпідставно пом'якшив відповідальність останнього – і тому неправомірно поклав увесь тягар відповідальності на нього, апелянта. Також можлива ситуація, за якої засуджений вважає, що суд на підставі неправильних свідчень інших обвинувачених визнав його виконавцем, у той час як він був лише пособником даного злочину або взагалі не брав участь у ньому. Вважаємо, що за таких умов засуджений може наводити у своїй скарзі доводи, що погіршують становище інших засуджених (виправданих). Зрозуміло, немає ніяких підстав обмежувати для засудженого можливість наводити будь-які доводи на свій

захист, незважаючи на те що вони стосуються й інших засуджених (виправданих).

Наявність суперечливих інтересів між засудженими (виправданими) обумовлює існування колізії між інтересами їх захисників. Тому іноді захиснику засудженого (виправданого) з метою забезпечення належного захисту прав і законних інтересів останнього також необхідно навести у своїй апеляції доводи, які погіршують становище інших засуджених (виправданих) у справі. Однак це дозволяється тільки тоді й лише в тих межах, у яких цього вимагає захист прав і законних інтересів засудженого (виправданого). До того ж ч. 2 ст. 378 КПК України передбачає, що прохання погіршити становище засудженого (виправданого), скасувавши вирок на підставі ч. 1 ст. 378 КПК України, може мати юридичні наслідки лише за умови, що це питання ставилося в апеляції прокурора, потерпілого чи його представника. В іншому випадку апеляція буде стосуватися тільки засудженого (виправданого).

Також слід пам'ятати, що на захисникові лежить обов'язок захищати інтереси обвинува-

ченого, які не завжди повністю збігаються з інтересами його законного представника. Не виключається й така ситуація, коли не тільки обвинувачений, але і його захисник будуть шукати як обставини, що пом'якшують вину, аморальні вчинки законного представника, які штовхнули неповнолітнього на злочинний шлях [19, с. 35]. Тому, на думку Є. В. Горбачової, ніщо не заважає законному представнику неповнолітнього обвинуваченого негативно характеризувати останнього, фактично брати участь у процесі тільки як свідок [20, с. 42]. Утім, інтерес засудженого (виправданого) та його законного представника хоча і може бути різним, не збігатися за обсягом, але він не повинен бути протилежним за своїм змістом. Отже, перспективною в майбутньому, на нашу думку, була б наукова розробка питань, пов'язаних із визначенням обсягу прав і обов'язків законного представника як суб'єкта апеляційного оскарження, особливо у випадках, коли власний інтерес законного представника не збігається з інтересами особи, яку він представляє.

Список використаної літератури

1. Уголовный процесс : учебник / под ред. И. Л. Петрухина. – М. : Грачев С. М., 2001. – 520 с.
2. Уголовный процесс : учеб. для студ. юрид. вузов и фак. / под ред. К. Ф. Гуценко. – М. : Зерцало, 2005. – 736 с.
3. Маляренко В. Т. Про подання апеляцій на судові рішення у кримінальних справах / В. Т. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. – 2002. – № 1. – С. 42–53.
4. Назаров В. В. Кримінальний процес України : підручник / Назаров В. В., Омеляненко Г. М. – К. : Юрид. думка, 2005. – 548 с.
5. Бобченко Н. Р. Процесуальний статус захисника в апеляційному провадженні / Н. Р. Бобченко // Адвокат. – 2006. – № 5. – С. 10–13.
6. Омеляненко Г. М. Захисник як суб'єкт оскарження вироку, що не набрав законної сили / Г. М. Омеляненко // Право України. – 1999. – № 7. – С. 64–70.
7. Яновська О. Г. Адвокатура України : навч. посіб. / О. Г. Яновська. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 280 с.
8. Шило О. Г. О кассационном обжаловании защитником приговора / О. Г. Шило // Актуальные проблемы становления государственности в Украине : крат. тез. докл. и науч. сообщ. межрегион. науч. конф. молодых ученых и стиск. – Харьков : УЮА, 1995. – С. 40–41.
9. Шмарева Т. О. Участие адвоката-защитника в апелляционном производстве по уголовному делу / Т. О. Шмарева. – М. : Юрлитинформ, 2008. – 168 с.
10. Острогляд О. В. Здійснення адвокатом захисту в стадії апеляційного перегляду вироків суду : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / О. В. Острогляд. – О., 2007. – 20 с.
11. Потеружа И. И. Роль суда второй инстанции в укреплении законности / И. И. Потеружа. – М. : Наука и техника, 1980. – 192 с.
12. Бойков А. Д. Этика профессиональной защиты по уголовным делам / А. Д. Бойков. – М. : Юрид. лит., 1978. – 173 с.
13. Защита по уголовному делу : пособие для адвокатов / под ред. Е. Ю. Львовой. – М. : Юристь, 2002. – 216 с.
14. Разинкина А. Н. Апелляция в уголовном судопроизводстве / А. Н. Разинкина. – М. : Юрлитинформ, 2004. – 160 с.
15. Брянский В. Ю. Адвокат как субъект права на апелляционное обжалование / В. Ю. Брянский // Адвокатская практика. – 2005. – № 6. – С. 19.
16. Вільчик Т. Б. Організація роботи адвокатури в Україні : навч. посіб. / Т. Б. Вільчик ; за ред. Н. В. Сібільової. – Х. : Вапнярчук Н. М., 2006. – 304 с.
17. Варфоломеева Т. В. Защита в уголовном судопроизводстве / Т. В. Варфоломеева. – К. : Ин-т адвокатуры, 1998. – 264 с.
18. Центров Е. Е. Новеллы уголовно-процессуального закона и конституционные права и свободы человека / Е. Е. Центров // Законность. – 2003. – № 7. – С. 19–21.

19. Познанский В. А. Вопросы теории и практики кассационного производства в советском уголовном процессе / В. А. Познанский. – Саратов : Саратов. гос. ун-т, 1978. – 136 с.

20. Горбачева Е. В. Участие законных представителей несовершеннолетних обвиняемых в уголовном процессе / Е. В. Горбачева // Сибирский юридический вестник. – 1998. – № 2. – С. 41–44.

Надійшла до редколегії 29.08.2011

ТЕРЕМЕЦКИЙ В. И. ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЗАЩИТНИКОМ ПРОЦЕССУАЛЬНЫХ ПОЛНОМОЧИЙ ПРИ АПЕЛЛЯЦИОННОМ ОБЖАЛОВАНИИ ПРИГОВОРА

Рассмотрены теоретические и практические проблемы реализации защитником процессуальных полномочий при апелляционном обжаловании приговора. Исследован объем и пределы реализации защитником права на апелляционное обжалование приговора. Рассмотрены вопросы, связанные с коллизией позиций защитника и его подзащитного и предложено авторское видение их решения.

TEREMETSKYI V. THE PROBLEMS OF PROCEDURAL POWERS REALIZATION BY COUNSEL IN THE STATUTORY APPEAL OF THE SENTENCE

Theoretical and practical problems of procedural powers realization by counsel in the statutory appeal of the sentence are reviewed. The extent and limits of procedural powers realization by counsel in the statutory appeal of the sentence are researched. The problems related to the collision of the positions of defender and his client are reviewed, and author's visions of their solution are proposed.

УДК 343.135(477)

О. Є. СОЛОВЙОВА-ПОЛУДНІЩИНА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу

навчально-наукового інституту права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ПРИ ЗАКРИТТІ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

Висвітлено проблеми провадження у кримінальних справах, що можуть бути закриті на підставі примирення сторін при застосуванні такого способу урегулювання конфліктів, як медіація, та запропоновано низку заходів щодо вдосконалення цієї процедури у кримінальному процесі України. Визначено етапи медіації та надано їх характеристику.

Законодавча регламентація кримінально-процесуальної діяльності надає їй стабільності та виступає проявом найбільш доцільних форм та методів реакції на злочин, де поведінка особи підпорядковується суспільним інтересам швидкого та повного розкриття злочину і викриття винних (ст. 2 Кримінально-процесуального кодексу (далі – КПК) України). Це виступає реалізацією публічного початку кримінального судочинства. Проявом наведеного є ст. 46 Кримінального кодексу (далі – КК) України і ст. 8 КПК України, які закріплюють певну суспільно-корисну мету – економію кримінальної репресії та процесуальних засобів. У кримінальному законі звільнення від відповідальності передбачається у зв'язку з тим, що в деяких випадках немає сенсу піддавати конкретну особу кримінальній відповідальності, оскільки така відповідальність хоча і є фактично і юри-

дично правомірною, по суті, вважається недоцільною [1, с. 338]. Враховуючи це, законодавець вказує, коли недоцільно притягати особу до кримінальної відповідальності (ст. 46 КК України) і як це треба зробити (ст. 8 КПК України). З точки зору публічних інтересів достатньо встановити підставу звільнення і порядок її реалізації, причому незначна за обсягом кількість норм, які регламентують порядок примирення, на нашу думку, саме і свідчить про те, що суспільний інтерес у кримінальному судочинстві в цьому випадку виявляється в прискоренні та спрощенні самої процедури вирішення конфлікту.

На даний час у кримінальному та кримінально-процесуальному законодавстві України не застосовуються норми, які б регулювали процес вирішення конфлікту шляхом використання медіації. Воно хоч і враховує низку